

על נשים ועל יין

שבת אחר הצהריים

קראו את הפסוקים והפרקים הבאים לקראת השיעור השבועי: משלי ל"א,
איוב כ"ט 15, משלי ח', קור"א א' 21, התג' י"ד 13.

פסוק לשינון: "אל תתן לנשים חילך; ודרכיך, למחות מלכין. אל למלכים,
למואל, אל למלכים שתו יין; ולרוזנים, או (אי) שכר" (משלי ל"א 3, 4).

ספר משלי פותח בהוראת אב לבנו (משלי א' 1, 8; ד' 1), וחותר בהוראת אם לבנה (משלי ל"א 1). ייתכן שהשם למואל מרמז על שלמה; אם נכון הדבר, הרי שאמו של למואל היא אמו של שלמה המלך, והיא מזוהירה כאן את בנה מפני שתי סכנות חמורות ביותר האורבות למלך: יין ונשים.

הקשר בין האזהרה מפני שתיית יין לבין האזהרה מפני נשים הוא מכוון. כדי להנהיג את ארצו ביעילות, המלך חייב להיזהר מפני ההשפעות שיש עליו, ושני גורמים אלה עלולים להיות עוצמתיים מאוד. אומנם חברתה של אישה טובה יכולה להועיל לו, אבל אלכוהול מביא רק צרות.

בהוראת האב לבנו בראשית הספר, האב מודאג לגבי רכישת חוכמה. כאן האם חפצה שבנה יישם את החוכמה שרכש בחיים האמיתיים, שכן העקרונות הרוחניים שלימד האב יהיו חסרי משמעות אם הבן לא ישעה לעצות המעשיות שקיבל מן האם.

*למדו את השיעור השבועי לקראת שבת, 28 במארכ.

לשתות לחיי "החיים"?

בתרבויות רבות, שתיית אלכוהול קשורה לחיים. אנשים מרימים את כוסם ומאחלים איש לרעהו חיים ארוכים: "לחיים!" אך האירוניה היא שכל כוס כזו פועלת דווקא להרס החיים. בקבוקי שיכר מעוצבים, פואמות על שתייה, מוצרים מתוחכמים הקשורים לתרבות השתייה ואפילו מספר ממצאים "מדעיים", מעודדים את השתיינים להאמין שצריכת אלכוהול מועילה להם. ספר משלי כבר הזהיר אותנו מפני התעיה קטלנית זו (משלי כ"ג 30-35). אך עתה הוא שב לדון בנושא, ואף מראה לנו את הנזק הרב העלול להיגרם מצריכת אלכוהול.

קראו את משלי ל"א 4, 5, 8, 9. מה נאמר בפסוקים אלה? כיצד המסר הטמון בהם חל על כל אדם ירא ה', לא רק על המלך?

איוב מתאר את עצמו במילים דומות. הוא אומר: "עֵינַי הָיִיתִי לְעֹנֶר; וְרַגְלַי לְפֶסֶחַ אֲנִי" (איוב כ"ט 15). בדומה, המלך או בעלי האמצעים אמורים לעזור לעניים ולנזקקים. הם אמורים לפתוח את פיהם למען ה"אילמים" – אלה שקולם אינו נשמע מפני שאיש אינו מקשיב להם. על המלך להיות ל"פה" לדלים ולמסכנים, ולגזור את דינם בצדק. השפעתו ההרסנית של היין אף נחשפת בכך שבכוחו לעוות את כושר השיפוט של האדם. שתיית אלכוהול מזיקה לאנשים מן השורה, אבל אצל מלך או שופט היא עלולה לייצר מצבים מחרידים. מלך שתיין לא רק "שוכח את החוק" ואינו מבחין בין טוב לרע, אלא אף מעוות את הדין: האשמים מזוכים בדין ומוכרזים חפים מפשע, ואילו החפים מפשע מואשמים ונענשים על לא עוול בכפם.

המחבר מבקש לחדד כאן את הסיכון הכרוך בשתיית אלכוהול: הדבר עלול לפגום ביכולת ההבחנה בין טוב לרע, בין דרך הישר לדרך הרעה. האיסור על שתיית אלכוהול קשור לחוכמה בסיסית, ולכן הוא אמור לחול על כל אדם. ראוי לציין שדאגה זו היא בדיוק הסיבה המשתמעת מן האיסור המפורש החל על הכוהנים: "יֵינֹן וְשִׁכָר אַל תִּשְׁתְּ אֹתָהּ וּבִגְדֶיךָ אֶתְדָּ... וְלֹהֲבַדִּיל, בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין הַחַל, וּבֵין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר" (ויקרא י' 9, 10).

מי מאיתנו לא חזה בתוצאותיו ההרסניות של האלכוהול אצל אנשים רבים כל כך? כיצד תעזרו לאנשים, במיוחד לצעירים, להתרחק מרעה חולה זו העלולה להמיט נזק רב כל כך עליהם ועל זולתם?

לחיי ה"מוות"!

קראו את משלי ל"א 6, 7. כיצד אנו אמורים להבין את הכתוב הזה? _____

אם נקרא את הפסוקים האלה ברפרוף, נקבל את הרושם שאמו של למואל האמינה כי ניתן להתיר צריכת יין או כל משקה משכר אחר לאדם נוטה למוות או לאדם הסובל מדיכאון (פס' 7). ואולם, תובנה כזו סותרת את ההקשר המידי של הפסקה (אמו של למואל זה עתה הזהירה את המלך מפני שתיית יין), והן את ההקשר הכללי של ספר משלי, האוסר מפורשות שתיית יין.

בנוסף, אין היגיון בלהציע לאדם גוסס דבר שרק יחמיר את מצבו וידרדר את בריאותו. מתן יין לאדם השרוי בדיכאון דומה למתן מלח לאדם שהתייבש. משום שאלוהים דואג לבריאותנו ולגופנו, אין זה הגיוני לראות בפסוקים אלה, במיוחד בהקשרם, עידוד לשימוש באלכוהול.

והעיקר, מניתוח של השימוש במילה "אובד" בספר משלי עולה שהיא תמיד מקושרת לרשעים (משלי י' 28; י"א 7, 10; י"ט 9; כ"א 28; כ"ח 28). באמצעות המילה "אובד," אמו של למואל מצביעה בדרך של אסוציאציה על הרשעים. הביטוי "מר נפש" מיוחס לאדם השרוי בדיכאון (משלי ל"א 6), שבדומה לרשע הופך אטום ו"שוכח" את העוני (משלי ל"א 7).

"השטן כינס את מלאכיו הרעים כדי לרקום דרך שתחולל את הנזק הכביר ביותר למשפחת האדם. הצעה אחרי הצעה הועלו ונדחו על הסף, עד שלבסוף השטן עצמו הגה תוכנית. הוא ייקח מפרי הגפן, ואף מן התבואה, מדגנים וממזונות אחרים שנתן ה', ויהפוך אותם לרעל שישחית את כוחות הגוף, הנפש והמצפון של האדם, וינטרל את חושיו במידה כזו שלשטן תהיה שליטה מלאה עליו. תחת השפעת משקאות משכרים יבצע האדם פשעים מסוגים שונים. דרך תאוות החד שהושחתה, העולם יהפוך מושחת. בכך שהשטן יסית את בני האדם לשתות אלכוהול, הוא יגרום להם לרדת נמוך יותר ויותר עד שיגיעו לשפל המדרגה." (אלן גיי. ווייט, Temperance, עמ' 12).

אֶשֶׁת-חַיִל

"אֶשֶׁת חַיִל, מִי יִמָּצָא; וְרַחֵק מִפְּנִינִים מִכָּרָה" (משלי ל"א 10).

מיהי אותה "אשת חיל" המוזכרת במשלי ל"א 10? ממספר סימנים או רמזים עולה שהמחבר חשב על דבר מה אחר ולא רק על אישה יראת ה' או אישה אידיאלית. בקנה אחד עם מגמת הכתוב במקומות רבים בספר (משלי א' 20-33, ג' 13-20, ד' 5-9, משלי ח'), יש לנו סיבה טובה לחשוב ש"אשת החיל" מייצגת חוכמה. האנשת החוכמה כאישה, מוצדקת לא רק משום שהמילה חוכמה מופיעה בלשון נקבה, אלא גם משום שהדבר מאפשר למחבר להסיק מספר לקחים מעשיים לגבי החיים. החוכמה לא רק מתוארת כנעלה ואידיאלית, אלא אף כמעשית מאוד, כאישה בעלת סגולות וכישורים רבים הראויה לשמש בת זוג לחיים. לאשת החיל מיוחסות כל התכונות הנעלות המועלות על נס בספר משלי: חריצות, נדיבות, חוכמה, חסידות ויראת ה'.

לימוד אחרון זה על החוכמה מוצג בשיר שבח פיוטי יפהפה: כל פסוק מתחיל באות אחרת על פי סדר הא"ב העברי, כפי שמצאנו בספר איכה ובמזמורי תהילים רבים. השוו את הכתוב במשלי ח' על החוכמה, עם הכתוב בפרק זה על "אשת חיל". אילו תכונות המאפיינות את אשת החיל, מזכירות לנו את החוכמה על פי ספר משלי? _____

1. היא יקרת ערך וכדאי למצוא אותה (משלי ל"א 10, ח' 35).
 2. שוויה עולה בהרבה על שווים של פנינים (משלי ל"א 10; ח' 10, 11, 18, 19).
 3. היא מספקת מזון לבני ביתה (משלי ל"א 14, ח' 19).
 4. היא חזקה ואמיצה (משלי ל"א 17, 25; ח' 14).
 5. היא חכמה (משלי ל"א 26, ח' 1).
 6. היא זוכה לשבחים והלל (משלי ל"א 28, ח' 34).
- על אף שאנו חיים בעידן המידע והתבונה לכאורה, ועל אף שרכשנו ידע רב יותר מהדורות שקדמו לנו, אין כמעט דבר המעיד על כך שדורנו חכם יותר מקודמיו. ואכן, צדק מרטין לותר ג'וניור כשאמר: "יש לנו טילים מונחי מטרה ובני אדם מוטעים ותועים".
- קראו את קור' א' 21. מה זה אומר לכם, וכיצד תוכלו להיעזר ברעיון זה כדי לחיות באמונה? _____

שוקדת על מלאכתה

האישה בעלת המידות הטובות המתוארת בפרק ל"א במשלי אינה עצלנית; היא עובדת קשה, נוקטת יוזמה ופעילה מאוד בכל תחומי החיים. השיר מדגיש את המעלה הזו (משלי ל"א 27), אשר מאפיינת את החכם בניגוד לכסיל (משלי ו' 6; כ"ד 33, 34). תחומי פעילותה רבים, קונקרטיים ומופתיים. להיות רוחני אין פירושו להיות עצלים בחסות התירוץ שעלינו לעסוק בעניינים ברומו של עולם, ולכן אין לנו זמן לדאוג לדברים "פעוטים" (ראו לוקס ט"ז 10). נאמר כאן על אשת החיל: "וַתַּעַשׂ בְּחָפְזָהּ כַּפְּיָהּ" (משלי ל"א 13). מעניין לציין שאשה רוחנית זו אינה מתוארת לעולם כעוסקת בתפילה או בהגות. היא מוצגת כאישה פעלתנית, שקדנית ויצרנית, בדומה למרתה שאוזכרה בבושרות (לוקס י" 38-40).

קראו את משלי ל"א 12, 15, 18. מדוע אשת החיל עובדת תמיד?

אשת החיל עובדת "כל ימי חַיִּיהָ" (משלי ל"א 12), אפילו בלילות (פס' 15, 18). פעלתנותה וערנותה נמשכות ללא הפסקה ונושאות פרי טוב. מחויבותה היא הסיבה לדריכותה המתמדת.

קראו את משלי ל"א 20, 25. מהו טווח הזמן של הפרויקטים שלה?

כאן אנו נוגעים בנקודה חשובה בקשר לעמלנו ומאמצינו: הם ייבחנו בידי הזמן. רק העתיד יעיד על איכות מעשינו. לעבוד בחוכמה הווה אומר לעבוד מתוך מחשבה על העתיד, לא רק על הגמול המידי שנפיק.

על אף שהעיקרון בקטע הבא בספר ההתגלות אינו זהה לחלוטין לכתוב במשלי, הוא חשוב מאוד: "'אֲשֶׁרֵי הַמְּתִים אֲשֶׁר מְתִים בְּאֲדוֹן מַעֲתָה. בְּנִי! אֹמְרַת הָרוּחַ, 'שִׁנּוּחַ מַעֲמָלִם, כִּי מַעֲשֵׂיהֶם הוֹלְכִים אַחֲרֵיהֶם'" (התגי י"ד 13).

מה תעשו כדי להפגין את הערכתכם כלפי אישה מיוחדת בחייכם (אם, רעיה, אחות, זודה, סבתא, מורה או חברה), ואת תודתכם על כל מה שעשתה למענכם?

היא דואגת לכולם

קראו את משלי ל"א 26-31. אילו מאפיינים חשובים אחרים צוינו לגבי אישה זו? מדוע הם חשובים לכולנו, לא משנה מי אנו?

כפי שראינו במהלך הרבעון, למוצא פינו יש חשיבות רבה. אשת החיל ידועה בחוכמתה, אדיבותה, טוב לבה וחסדה. יש קשר בין הדברים. אחרי הכול, האם לא ניתן לטעון שחסד הוא סוג של חוכמה, במיוחד כשאנו מבינים שחוכמה אינה רק הידע שרכשנו, אלא שהיא גם מתבטאת במוצא פינו ובמעשינו?

בנוסף, שימו לב לביטוי "תורת חסד על לשונה". כלומר, חסד אינו רק מעלה חטופה החומקת מפיה מדי פעם. חסד הוא תורה, עיקרון המצוי בלב לבה של קיומה. אילו "תורת חסד" היתה שגורה בפינו, חשבו איזו עוצמה היתה למילותינו!

קראו את משלי ל"א 30. איזו נקודה חשובה נחשפת כאן, שלרוב שוכחים אותה?

לעיתים קרובות מעריכים נשים על פי מראה חיצוני – מדד שטחי ומלאכותי כל כך. כתבי הקודש מדגישים שהיופי הוא "הבל", תכונה ריקנית וחלולה. יופייה האמיתי של אשת החיל טמון באופייה ובדרך שבה הוא נחשף בחייה ובמעשיה. יופי הוא בר חלוף; אופי יישאר לנצח. "שם טוב בקרב בני האדם כמוהו כאותיות ששורטטו בחול, אך אופי מופתי יתקיים לנצח." (אלן גיי. ווייט, God's Amazing Grace, עמ' 81).

באילו תחומים בחייכם ברצונכם לשפר את אופייכם? חשוב להתפלל על כך, אך אילו צעדים מעשיים תעשו כדי לצמוח?

לימוד נוסף: " [כשנדב ואביהוא] שתו לשכרה והיו תחת השפעתו הממריצה של היין, שכלם הישר עורפל ונבצר מהם להבדיל בין קודש לחול. בניגוד לצו ה' המפורש, הם חיללו את כבודו כשהעלו לפניו אש רגילה במקום אש קדושה. ה' קצף עליהם והענישם בחרון אפו: אש יצאה מלפניו והשמידה אותם. " (אלן גיי. ווייט, Testimonies for the Church, כרך 3, עמ' 295).

"הניחו לילדים ולבני הנעורים ללמוד מכתבי הקודש כיצד אלוהים מעריך ומכבד את מלאכת הפועל השוקד מדי יום על עבודתו... הניחו להם לקרוא... על אודות האישה החכמה שתוארה בספר משלי, אשר 'דְרֹשָׁה צְמֹר וּפְשִׁיתִים, וַתַּעַשׂ בְּחָפְזָה כְּפִיָּה; אֲשֶׁר 'תִּתֵּן טָרֶף לְבֵיתָהּ, וְחֶק לְנַעֲרֹתֶיהָ'; אֲשֶׁר 'מִפְּרֵי כְּפִיָּהּ, נָטְעָה בְּרָסִים; אֲשֶׁר 'חִגְרָה בְּעוֹז מִתְּנִיָּה וַתֵּאֱמָץ זְרוּעֹתֶיהָ... כְּפִיָּהּ, פָּרְשָׁה לְעֵנִי... צוּפִיָּהּ, הִילְכוֹת (הֶלְיִכּוֹת) בְּיַתָּהּ; וְלָחֶם עֲצָלוֹת, לֹא תֵאָכֵל.' משלי ל"א 13, 15, 16, 17, 20, 27." (אלן גיי. ווייט, Education, עמ' 217).

שאלות לדיון:

1. מדוע הינזרות מוחלטת מאלכוהול היא הברירה הנכונה היחידה? אחרי הכול, איזו טובה עשויה לצמוח לנו מצריכת אלכוהול? מאידך, חשבו על הנזק הרב הנגרם מכך.
2. הגו לעומק ברעיון שעל אף שיש לנו ידע רב יותר מאשר בעבר, אין לנו בהכרח חוכמה רבה יותר. כיצד עלול ידע נטול חוכמה להיות מסוכן יותר מהעדר ידע כזה? אילו דוגמאות מן העת האחרונה מפגינות את מידת הנזק הרב שמחולל ידע נטול חוכמה?
3. שובו ועברו על תכונותיה ומעלותיה של "אשת חיל". כיצד ניתן ליישם את העקרונות העומדים מאחורי המצב הספציפי הזה לגבי תלמידי ישוע, יהיו אשר יהיו המגדר, הגיל או המעמד המשפחתי שלהם?
4. ספר משלי גדוש חוכמה מעשית. דבר זה אמור ללמדנו על אמונתנו, שבנוסף לעיקרי האמונה הנשגבים שלה ולממדיה הרוחניים, היא אף בעלת פן מעשי מאוד. כיצד נוודא שאיננו מזניחים את ההיבטים המעשיים של האמונה בשעה שאנו משתדלים לקיים את היבטיה התיאולוגיים והרוחניים?